

SLOVENSKI GOSPODAR

List ljudstvu v pouk in zabavo.

Izhaja vsak četrtek in velja s poštnino vred in v Mariboru s pošiljanjem na dom za celo leto 4 K, pol leta 2 K in za četr leta 1 K. Naročnina za Nemčijo 5 K, za druge izvenavstrijske dežele 6 K. Kdor hodi sam ponj, plača na leto samo 3 K. Naročnina se pošilja na: Upravništvo „Slovenskega Gospodarja“ v Mariboru. — List se depozira do odpovedi. — Deležniki „Katoliškega tiskovnega društva“ dobivajo list brez posebne naročnine. — Posamezni listi stanejo 10 vin. — Uredništvo: Koroška cesta šte. 5. — Rokopisi se ne vračajo. — Upravništvo Koroška cesta šte. 5, vsprejema naročnino, inserate in reklamacije. — Za inserate se plačuje od enostopne petivrtine za enkrat 15 vin., za dvakrat 25 vin., za trikrat 35 vin. Za večkratne oglase primeren popust. Inserati se sprejemajo do srede zjutraj. — Nezaprtje reklamacije so poštnine proste.

Slovenska kmečka zveza.

Dne 13. t. m. je imela Slovenska kmečka zveza prvo sejo po vročem volilnem boju. Čakala jo je naloga, da se s poslanci, izvoljenimi na njen program, posvetuje o njihovem postopanju v državnem zboru in da naredi načrt za svoje bodoče delovanje med ljudstvom.

Razprave so bile živahne in videlo se je, da se vsi može, katerim je izročeno vodstvo Kmečke zveze, z velikim zanimanjem pečajo z dnevnimi političnimi vprašanji.

Slovenska kmečka zveza, si je dobila lepo zmago pri letošnjih volitvah, toda zmagoslovje je ni omamilo, ampak delala bo naprej z navdušenjem in ljubeznijo do slovenskega kmečkega ljudstva.

Za, da je medtem eden izmed poslancev, izvoljen na program Slovenske kmečke zveze, zapustil v državnem zboru svoje tovariše in se pridružil liberalcem. To je bil dr. Ploj, za katerega se je stranka z velikansko težavo borila zaradi onih znanih stvari, ki so jih Nemci in liberalci govorili o njem. Sedaj, ko ima ta mož mandat, katerega mu je stranka tako težko priborila, obrne hrbet svojim tovarišem ter gre med poslance one stranke, ki je pljuvala nanj, ga gnjusila in blatila. . . . Neverjetno! Mirnim srcem prepuščamo ocenitev tega koraka stranki in volilecem.

Sicer pa nam tudi vsled tega ne upada pogum. Mlada stranka smo in zraven še kmečka. Marsikateremu se zdi premalo nobel, biti pri kmečki stranki; deveta briga mu je, kaj rečejo in želijo kmetje, ampak on pobira le milostive poglede z miz naše gospe.

Vsaka stranka doživi v svoji mladosti marsikatero presenečenje in izobraženi stanovi se le počasi obračajo k stranki, ki je v resnici ljudska. Toda tak čas mora vsaka stranka junaško preboleti, in mi smo prepričani, da bo jo naša stranka tudi prebolela. Rešitev za njo pa je edino le — v delu za ljudstvo.

Kličemo torej svoje somišljenike, da vstrajajo ob kmečki strani, da širijo njeno organizacijo in delajo za njene cilje, kajti s tem skrbijo za naše dobro slovensko kmečko ljudstvo.

Odbor Slovenske kmečke zveze je prišel dne 13. t. m. po temeljitem posvetovanju do sklepov, katere v naslednjem pričujemo:

I.

Odbor Slovenske kmečke zveze nalaga svojim poslancem, da v prvi vrsti skrbijo za uresničenje

kmečkega programa in tako ljudstvu pomagajo iz sedanjega bednega gospodarskega stanja.

II.

Slovenska kmečka zveza bo svojo organizacijo nadaljevala in izpolnjevala ter na ta način skrbela, da postane naše ljudstvo versko, narodno in gospodarsko zavedno ter da uresniči program Slovenske kmečke zveze v blagor našega slovenskega kmečkega ljudstva.

III.

Odbor Slovenske kmečke zveze izreka vsem somišljenikom iskreno zahvalo, da so v zadnji volilni borbi stali nepremakljivo ob strani svoje organizacije ter ji v petih okrajih pripomogli do sijajnih zmag. Obzaluje, da sta v dveh volilnih okrajih naša kandidata vsled nepoštenne agitacije in nasilstva od nasprotne strani ostala v manjšini ter se zahvaljuje deželnemu odborniku g. Francu Robiču in c. kr. finančnemu komisarju g. dr. Josipu Povaleju za njuni trud in požrtvovalnost kot kandidata Slovenske kmečke zveze.

IV.

Naši somišljeniki se pozivajo, da neumorno delajo za razširjanje naši organizaciji naklonjenega časnikarstva. Listom „Slov. Gospodar“, „Posavska Straža“ in „Slovenec“ se izreka zahvala za njihovo pomoč v zadnjem volilnem boju, istotako tudi listu „Novi Slovenski Štajerci“ za njegovo nepristransko zadržanje.

V.

Odbor Slovenske kmečke zveze odločno zavrača nasprotne napade, da bi bila Slovenska kmečka zveza sovražnica šole in izobrazbe, izjavlja, da je prijateljica dobre šole in vsestranske ljudske izobrazbe, zastopa pa tudi prepričanje, da je preustrojitev šolskega zakona v smislu verskih in kmečkih zahtev nujno potrebna.

Iz državnega zbora.

Iz vseh svojih volilnih krogov so dobivali poslanci Slovenske kmečke zveze naročilo, da ne gredo v državnem zboru skupaj roko v roki s poslanci liberalne stranke, ki je po svojem bistvu slovenskemu narodu škodljiva in ki je tako grdo in surovo nastopala pri volitvah nasproti Kmečki zvezi in njenim kandidatom. Za to so se tudi na Dunaju branili vstopiti v klub, kjer bodo imeli liberalci odločilno več-

no. Le jeden poslanec se je izneveril svojim tovarišem iz Slovenske kmečke zveze, to je dr. Ploj, kateri je rajši stopil v ožjo zvezo z Roblekom in Ježovnikom ter z vodjo liberalne stranke na Kranjskem, županom Hribarjem, nego da bi šel s svojimi tovariši od Kmečke zveze skupaj.

Dr. Ploj se ni brigal pri tem koraku za svoje volilce, ki so ga izvolili v hudem boju proti liberalcem, ni pa se brigal tudi za sklepe Kmečke zveze, ki ga je kandidirala. Dne 13. t. m. je namreč Kmečka zveza sklenila — za takrat tajno — naslednjo resolucijo: „Odbor Slovenske kmečke zveze nalaga svojim poslancem glede snovanja kluba, naj postopajo jednotno med seboj, v slučaju pa, da se ne osnuje skupen jugoslovanski klub, naj postopajo jednotno s poslanci Slovenske ljudske stranke iz Kranjskega in Sloge iz Goriškega, ki sta popolnoma sorodni po programu Slovenski kmečki zvezi. V vsem drugem pušča poslancem prosto roko.“

Tudi dr. Ploj je glasoval za to resolucijo, bila je sprejeta enoglasno — čez par dni pa gre dr. Ploj skupno z liberalci iz Kranjskega in z liberalci iz Štajerskega! Ali je to politično pošteno ravnanje? Vsi, tudi najožji Plojevi somišljeniki, obsojajo na č in Plojevega ravnanja in med poslanci je ta korak dr. Ploju zopet mnogo škodoval na ugledu.

Slovenski poslanci so si ustanovili dne 17. junija v državnem zboru Slovenski klub. Pristopili so k njemu goriški poslanci dr. Gregorčič in Fon, vseh deset kmečkih poslancev iz Kranjske ter dr. Benkovič, dr. Korošec, Pišek in Roškar iz Štajerske. Ježovnik, Roblek in dr. Ploj pa so stopili skupaj s Hrvatmi ter si osnovali jugoslovanski klub. Dr. Ploj svojim tovarišem iz Štajerske niti naznanil ni, kaj namerava storiti, ampak je ravnal kar na lastno pest ter pristopil k Hrvatom in liberalnim Slovincem. Slovenski klub si je izvolil predsednikom dr. Sušteršiča, podpredsednikom dr. Korošca, zapisnikarjem dr. Benkoviča in Jakliča. Ob enem je stopil Slovenski klub v najožjo zvezo s kmečkimi katoliškimi Čehi ter bo ta zveza štela 33 poslancev, ako Grafenauer pristopi, pa 34. Grafenauer se še le danes dne 19. t. m. odloči, v kateri klub bo stopil.

Dne 17. jun. je bila prva seja državnega zbora. Predsedoval je najstarejši poslanec dr. Funke. Kot zapisnikarji so nastopali najmlajši poslanci, med njimi tudi dr. Benkovič. V tej seji storijski poslanci slovesno obljubo. Slovensko obljubo je prečital dr. Ben-

Podlistek.

Maribor in Slovenstvo.

(Zgodovinske črtice.)

Predaval na obnem zborovanju „Zgodovinskega društva“ v Mariboru dne 25. novembra 1906

profesor dr. Karol Verstovšek.

(Dalje.)

Preselitev škofijskega sedeža v Maribor.

Velikega pomena za Slovenstvo v Mariboru je nadalje preselitev stolice Lavantinske škofije v Maribor l. 1859. Rano so si prizadevali Spodnještajerci, da dobe svojega lastnega škofa. Že l. 1807. so Mariboržani oddali osebno cesarju Francu, ki se je mudil v mestu, prošnjo, da preloži škofijski sedež v Maribor. Se-le po polstoletju se je rešilo to za Slovence zares pereče vprašanje. Reči moramo, da se je pričelo s tem zgodovinskim dogodkom med štajersk. Slovenci novo življenje. Zlasti pa je zasluga prvega škofa, ki ga imenujemo lahko s ponosom slovenskega škofa, škofa vseh škofov, da se je takoj spočetka postavila tako mogočna stavba, ki je shranjevala in branila naše narodne svetinje.

Trdimo lahko, da nam je le mila usoda postavila na tako odgovorno mesto moža, ki je z umom in marljivostjo, poleg tega pa z rodoljubnim srcem in gorečo ljubeznijo do svoje matere in svoje zemlje postavil svoje moči in pokazal dejanski in s peresom pot, po kateri bi naj hodili njegovi nasledniki in podložniki v prid in procvit slovenskega spodnještajerskega ljudstva, v napredek slovenskega jezika.

V bogoslovju se je pričelo pravo življenje. Prva skrb škofova je bila, da si izgoji dobrih in go-

rečih duhovnikov. Slovenščina je začela prodirati med bogoslovce, ki so kakor povsod govorili le po nemški. Ko so si l. 1860. osnovali svoj list „Lipica“ za materinščino goreči bogoslovci, so jih celo tovariši črnili za panslaviste, fantaste, geheime politične Sekte. Ti se niso vstrašili takih natoleevanj; predsednik Žličar jih je tolažil, rekoč: „Imeli bomo dobro vest, da smo se po svoji moči vadili pisati v tistem jeziku, v katerem bomo vero Kristusovo označevali. Skoz lepi zgled bomo pa tudi spodbadali vse k ljubezni do domovine in materinskega jezika.“ Ker se je vedno govorilo le nemški med bogoslovci, je vskliknil urednik lista pri neki seji: „Tovariši! Postavo imamo o praznikih dopoldne latinski govoriti, dajmo si sami postaviti, druge dni govoriti le slovenski.“

„Lipica“ je dosegla lepi svoj namen. Skrajša so pisali le povesti, potopise, pesmi, smešnice itd. Lav. Gregorec je uvedel bogoslovno vedo. Ko je „Lipica“ začela hirati, se je l. 1870. osnovalo literarno društvo, da se navadijo parlamentarnega gibanja, kakor je to trdil bogoslovec Mlaker, in se nauče govoriti in javno nastopati, kakor je predlagal Žičkar v to svrhu govorniške vaje. „Lipica“ je ostala list do današnjega dne, ki ima lepo zgodovino. Med sotrudniki omenimo le še bogoslovce Napotnika, Aškerca, Mešveda, Kovačiča, Stegenška i. dr.

Iz „Lipice“ je izšlo lepo število slovenskih duhovnov, ki zavzemajo odlično mesto v pisateljskih krogih in v javnosti; zlasti se je začela gojiti v zadnjem desetletju tudi bogoslovna veda; izmed mnogih pisateljev navedemo le starejše: škofa Slomška, prelata Kosarja, dr. Križaniča, Lavr. Herga, dr. Gregoreca, dr. Ulago, škofa Napotnika itd. Prava bogoslovna veda se je gojila že v „Drobtincah“, pisate-

ljevanje v „Voditelju“, pa dela čast bogoslovski stolici.

Slovenska čitalnica in njen vpliv.

Državne razmere po l. 1860. so deloma tudi same ogladile pot pravemu razvoju Slovenstva in mariborskega slovenskega življa. Družba slovenska je rasla, družabno življenje je oživelelo, kar je pa tudi dobro vplivalo na okoliške Slovence. Slučaj je zopet nanesele, da se je zbralo v Mariboru veljavni mož, ki so uresničili marsikatero idejo. Ti može so vplivali s svojim delovanjem na razvoj celega Slovenstva, ravno tako kakor je l. 1848. vodila Graška „Slovenija“ politično gibanje. Zbirali so se ti može v „Slovenski čitalnici“, katero so osnovali 17. julija l. 1861. dr. Janko Sernec, dr. Pavlič, dr. Dominkuš, Jan. Miklošič, Jan. Rupnik, Städlar, Svarc Franjo, dr. Prelog, prof. Šuman, prof. Majciger, T. Čuček, Vučnik, Zemlič, dr. Ploj, Božidar Sinko, Lovro Herg, Viljem Mussi, Jakob Ferk, Ravnikar, Makso Morič.

Čitalnica Mariborska je prva izmed slovenskih. Ljubljanska se je še le osnovala 30. avgusta istega leta. Mariborska je imela mnogo vpliva na svoje posestrime, kar spoznamo iz raznih pisem; čitalničarji so dajali navodila povsod. Vsled marljivosti odbornikov in udov so si pridobili mnogo zaupanja; zlasti je bila čitalnica spočetka maravnost uzorno društvo, ki je spodbujalo delovanje drugih čitalnic, ki so bile krvava potreba za prubojo v tej dobi. Značilno je, kar piše umrli dvorni svetnik dr. Gregorij Krek l. 1863. v nekem pismu: „Vrlo se že veselim slovesnosti nekaj tudi za to, ker sem si svest, da bo skozi in skozi narodna, vsaj ima Vaša čitalnica med vsemi slovenskimi največ pravega življenja.“

Ravno tako že piše leto prej (1862.) slovenski pisatelj in urednik „Zgodnje Danice“ Luka Jeran med

kovič in naši poslanci so storili vsi obljubo v slovenskem jeziku. Svoje sedeže imajo katoliško-narodni Slovenci v središču zbornice. Naši poslanci Roškar, Pišek, dr. Benkovič in dr. Korošec sedijo v eni vrsti skupaj. Slovenska liberalna poslanca iz Štajerske sedita poleg liberalnega Hribarja na levi od naših poslancev. Hribar vodi Robleka in Ježovnika kakor Dalmatince svoje medvede po zbornici in v klubove sobe okoli, samostojnega nastopa pa tudi pri klubovih posvetovanjih ne pokažeta.

Zakaj je stopil dr. Ploj v liberalno-hrvatski klub? Pravijo, da nikdar ni bil s prepričanjem vnet za program Slovenske kmečke zveze in da si je dal pod njenim imenom le mandat priboriti, potem na nelep način uskočil k liberalcem. Govori se pa tudi, da iz tega vzroka, ker hoče postati voditelj, kajti dr. Ivčević se ne zmeni veliko za klubove zadeve. Sicer je skoro gotovo, da bi tudi v Slovenskem klubu bil podpredsednik, vendar energično vodstvo dr. Sušteršiča mu ni nikdar bilo ljubo.

V zbornici je mnogo novih obrazov. Starih poslancev se ni vrnilo veliko. V sredo gredo poslanci k cesarju, ki bo imel ob tej priliki prestolni govor. V četrtek, t. j. danes dne 20., bo druga seja državnega zbora, pa tudi samo za to, da se volilne listine izročijo v pogled.

Politični ogled.

— **Stiridesetletnica** kronanja cesarja ogrskem kraljem v Budimpešti se je končala žalostno. Cesar je odpotoval en dan prej nego je bilo določeno, prestolonaslednik je pa koj po slavnostni maši zapustil Budimpešto. Temu so bili krivi sledeči vzroki: Ogrsi so nameravali povodot se slavnosti dobiti od cesarja obljubo, da se loči avstrijska in ogrska armada. Cesar pa drži trdno na skupnosti armade. Vsled tega so pisali ogrski listi hudo proti cesarju. Petnajst članov ogrske neodvisne stranke je nalašč zapustilo Budimpešto in so priredili v drugem mestu protishod. Cesarja je tudi užalil hladen sprejem.

— **Šesti katoliški shod** za celo Avstrijo se bo letos v jesen vršil na Dunaju. Iz Dunaja je že od pripravljalnega odbora prišel poziv na pokrajinske podobore, da se začne z agitacijo za obilno udeležbo.

— **Kmečki poslanci.** Nem. agr. stranka je določila v svoji seji sledeči program: Razmerje med Avstrijo in Ogrsko se mora tako urediti, da se bodo varovale koristi avstrijskega poljedelstva. Po tem načelu se mora vlada ravnati tudi pri sklepanju trgovinskih pogodb z balkanskimi državami. Velike preosnove v prid kmetu se morajo takoj izvršiti in sicer: splošno starostno zavarovanje, ki bo prirejeno tudi za poljedelca, razdolžitve kmečkega posestva, ureditev deželnih in občinskih financ, razbremenitev poljedelstva pri novi davčni preosnovi, dveletna vojaška služba in preprostejša, cenejša državna uprava. Da bo mogoče to rešiti, zahteva agrarna stranka primerno izpremembo poslovnika, da bo mogoče hitro in uspešno delovanje v zbornici. Nato se je dalo začasnemu načelniku poslancu Peschki nalog, naj stopi v zvezo z agrarci iz nemško-radikalne in krščansko-socialne stranke ter z agrarci vseh ostalih nemških strank, da se ustanovi agrarna zveza iz poslancev vseh narodnosti. Jasno se kaže, kako zgolj narodne skupine poslancev ne zadoščajo, ampak da se izkušajo združiti po kulturnih in gospodarskih načelih.

drugim: „Kdo pozna mariborsko čitalnico, kar se iz njegovega dejanja in nehanja razodeva, ta ve, kaj zasluži, torej: Slava jej!“

Ni torej čuda, da so se tako oklepali Mariborskega zavetišča tudi izvenštajerski rodoljubi. Že prvo leto, 23. avgusta 1861., je obiskal nalašč čitalnico tedaj najslavnejši politik dr. Lovro Toman, po katerem sem slišal kot dijak imenovati nemškega starčka v deželni zbornici na galeriji slovensko ozemlje „Tomanien.“

Še istega leta posetil je društvo knez in škof Slomšek 6. oktobra. Njemu na čast je spesnil dr. L. Toman pesem Maribor. Slavnostni govornik je kaj lepo označil pri Slomškovi slavnosti 25. sept. 1865. pomen Slomškovega čitalniškega delovanja rekoč: „Reči smem, da so Slomšek vdihnilo dušo v naše društvo; oni so začeli besede pri nas s prvim govorom, oni so nam nasvetovali, kaj in kako bi delali, kadar se snidemo, da nam bo društveno življenje v prid in veselje . . . podarili so nam pravi biser s tem, da so vpeljali v društvo duh popolne enakosti med člani. Razgovarjali so se prijazno z vsakim, naj je bil katerega koli stanu, ino lahko se razumeva, da je taka prijaznost in enakost vse člane še bolj združila. Naj bi tako zmirom ostalo pri nas in povsod!“ Te slavnosti se je vdeležilo mnogo izvenštajerskih rodoljubov, tako n. pr.: dr. Toman, dr. Costa, Svetec, koroški Einspieler in oča dr. Bleiweis, ki je že l. 1862. v pismu 2. novembra rekel o slavnem škofu: „Neumrljivi vladika Slomšek je lastina vseh Slovencev, tedaj ga tudi mi Kranjci spoštujemo in ljubimo. Spodobí se tedaj tudi, da ga prvi omenimo v besedi naši itd.“

Zlasti so pa pokazali mariborski čitalničarji že l. 1863., kaj da premore dobra volja, požrtvovalnost

— **Zakonski načrt krščanskih socialcev.** List krščanskih socialcev piše, da je stranka izvolila odsek, ki ima nalogo, da pripravi več predlog politično-socialne smeri. Stranka predloži že na prvi seji zbornice predlogo glede splošne obveze za slučaj starosti in onemoglosti in tozadevni program za rešitev tega vprašanja. Na nekem shodu v okraju Neubau je krščansko socialni poslanec Gessmann podal nekoliko izjav o teh zakonskih načrtih krščanskih socialcev. Rekel je, da ne bo možno izvršiti zakonskega načrta o zavarovanju za slučaj starosti in onemoglosti potom novih davkov, kajti že sedanja bremena so ogromna. Potrebna denarna sredstva ne bo možno dobiti drugače, nego potom davka na premični kapital. Glasom neke uradne statistike so na dunajski borzi cenjene vrednote na 32 milijard. Te ogromne kapitale bo treba obremeniti.

— **Deželni odbornik g. Robič.** Slovenski deželni poslanci štajerski so dne 13. t. m. na shodu v Mariboru storili sledeči sklep: G. Franc Robič prevzel je in dobil mandat deželnega odbornika v Gradcu vsled volitve vseh slovenskih deželnih poslancev. Vsled tega si lastijo poslanci pravico, da samo oni imajo odločevati po skupnem sklepu, ali sme tovariš Robič odborništvu odložiti ali ne. Navzoči deželni poslanci izrazijo svoje mnenje in so jedini v tem, da je g. tovariš Robič v deželnem odboru kot njih zaupnik in kot zaupnik slovenskega naroda vestno in vsestransko izvrševal svoje dolžnosti vsaki čas in pod vsemi pogoji, da imajo vsled tega neomajano zaupanje in spoštovanje. Nadalje povdajajo navzoči, da bi ne bilo v sedanjem trenutku nikakor umestno in za slovenske interese naravnost kvarljivo, če bi tovariš Robič svoj odborniški mandat odložil, ker se je bati, da bi ostali potem Slovenci v deželnem odboru štajerskem v bodoče brez zastopnika, na kar pa polagajo posebno važnost radi potrebnega nadzorstva delovanja deželnega odbora štajerskega, posebno pa še radi priprav za nameravano premembo volilnega reda. Navzoči tedaj kot tovariši, ki se čutijo solidarnim z g. Robičem, pozivljajo istega, da svoj namen, odložiti deželnozbornski mandat, opusti in pričakujejo od njega kot razsodnega moža, da bo, njihovi želji, ki je ob enem želja slovenskega ljudstva na Spodnjem Štajerskem, ustregel in mandat deželnega odbornika štajerskega obdržal. Ta zapisnik se je prečital, od vseh odobril in podpisal. V Mariboru dne 13. junija 1907. Dr. Ploj, dr. Jurčič, J. Roškar, dr. Hrašovec, Vošnjak, Roš, Dr. Jankovič, Kočevar m. p.

— **Vinski zakon ne bo potrjen.** Zakon proti ponarejanju vina, ki ga je sprejela prejšnja zbornica, ne bo potrjen, ker zlasti v kazenskopraavnih zadevah vsebuje nasprotujoča si določila. Zakon bo moral zopet nazaj v parlament.

— **Na Ogrskem se nameravajo zvezati Rumunji, Slovaki in socialdemokrati,** da si pribore splošno in enako volilno pravico. Zaradi tega so se že vršila pogajanja.

— **Rusija.** Duma je bila dne 17. t. m. razpuščena. Sla je torej isto pot kakor prva. Vzrok razpusta je sledeči: Policija je preiskala stanovanja nekaterih socialdemokratskih poslancev in je našla, da so udje velike zarote, ki pripravljajo revolucijo. Vlada jih je hotela zaradi tega kaznovati in je zahtevala od dume, da jih izroči sodišču. Ker duma tega ni hotela storiti, bila je razpuščena. V manifestu, s katerim se razpušča duma, pravi car, da mnogo ljudskih zastopnikov ni prišlo v dumo čistega srca, ne z željo, Rusijo oživiti, temuč povečati zmešnjave ter razrušiti državo. Duma se ni sramovala, javno proslavljati hudodelstva. Ko pa so sodne oblasti med nekaterimi poslanci razkrile zaroto proti državi in carju ter du-

in marljivost. Zbralo se je tisoče in tisoče občinstva, da so počastili blagovestnika sv. Cirila in Metoda. Te prireditve so bile naravnost vzorec za druga društva na Spodnjem Štajerskem. Vdeleženci so se vedno vračali domov navdušeni in spodbujali domačine v raznih krajih, da so prirejali slične narodne veseljice. Infeligenca se pa ni zbirala, samo da bi se razveseljevala. Slomškova slavnost je rodila misel, da se postavi Slomškov spomenik; drugega dne pa je šel v svet prvi vseslovenski program; reševalo se je vprašanje zedinjenja vseh Slovencev.

Ravno tako je vplivala čitalnica na posestrime na Štajerskem v gledališnem igranju. V Mariboru je zlasti uvedel igro dr. Prelog, ki je že l. 1846. gojil dramatične predstave v Ljutomeru s Trstenjakom in Gottweisom; njegov najboljši pomagač je bil pač prof. Suman. Manjkalo je povsod primernih iger slovenskih; dr. Prelog je dal tiskati dva svoja preveda, l. 1866. Črna Petra in 1867. Zakonski sol.

Ta znamenita družba je oživela tudi edno najvažnejših podjetij, t. j. Slovensko Matico. Dr. Janko Serbec, Jože Suman, Ivan Majciger in E. Chocho-loušek so razposlali oklice in sestavili pravila za to velevažno društvo, za katero je navduševal dr. L. Toman l. 1863. v Novicah. Te ideje so se prijeli Mariboržani dejanski, podpisalo se jih je 40 z doneski po 50 gl. in položili temelji. Toda, le vse prepočasno so napredovali Ljubljanačani tem gospodom. Dr. Jože Vošnjak piše 13. junija 1863: „ . . . da bi le že matiča privoljena bila, udov bi v kratkem še več kot 600 dostopilo. Bog ve, kaj Ljubljanačani tako dolgo delajo? Kaj nek odlašajo? Kaj se zanašajo? Čas bo le tekel; in čas je zlata vreden itd.“

Prihodnjega leta 4. februarja so se vendar potrdila pravila. Kaj je dosagla Slovenska Matica v tej

ma ni hotela dovoliti, da bi se za časa preiskave osumljeni izključili in zaprli, ni preostalo drugega, kakor duma razpustiti. — Izmed socialdemokratskih poslancev jih je policija aretirala 9, ostalih 60 je izgnilo brez sledu. Volitve za novo, tretjo dumo se razpišejo na dan 14. septembra, sklicala se pa bo 14. novembra.

— **Nemčija.** Na nemškem cesarskem dvoru so prišli na sled velikanskim skandalom. Najozji cesarjevi prijatelji so živeli najgrše in najostudnejše življenje, radi česar bi priproste ljudi zaprli za več let. In takšni ljudje so bili cesarjevi svetovalci!

— **Francoska.** Zopet se je pokazalo na Francoskem, kako veliki prijatelji kmeta so socialdemokrati. Namesto da bi skušali s pošteno postavodajo varovati vinogradnike, ki so zahtevali na velikanskih zborovanjih svoje pravice, predlagal je v državnem zboru neki socialdemokratski poslanec, naj se vinogradi odzamejo kmetom in vzamejo v državno last. Na ta način bi postali kmetje sami viničarji in vlada bi jih potem lažje krotila. Nov dokaz, da delujejo socialdemokrati na pogin kmečkega stanu.

Razne novice.

* **Promoviran** je bil doktorjem prava gosp. Florijan Kukovec dne 21. t. m. na vseučilišču v Gradcu.

* **Osebnosti.** Za deželnosodnega svetnika je imenovan okrajni sodnik Ivan Pirnat v Slov. Bistrici. Za sodnega tajnika v Celju je imenovan sodni pristav Oto Vidic v Ljubljani; za sodnega pristava v Marnbergu avskultant dr. Karol Grünitz in za sodnega pristava v Ormožu avskultant dr. Ant. Pupacher. Sodni pristav v Ormožu dr. H. Neuberger je imenovan za namestnika državnega pravdnika v Ljubljani.

* **C. kr. učiteljske v Mariboru.** Opozarjamo še enkrat, da se vsprejemni izpiti v I. letnik tega zavoda letos vrše že 15. julija. V jesen se bo sprejemalo le tedaj, ako se v juliju dovoljeno število gojencev ne doseže. Ker pa je skoraj izključeno, da bo treba sprejemati dvakrat, priporočamo slovenskim mladeničem, ki imajo namen, vstopiti v mariborsko učiteljske, nujno, da se oglase k julijemskemu izpitu.

* **Zadružna zveza v Celju** je nastavila g. VI. Pušenjaka kot potovalnega učitelja za Slov. Štajer in slovenski del Koroškega.

* **G. dr. Korošec** je odložil svoje mesto v Narodnem svetu, ker se je isti začel vmešavati tudi v politiko naših strank in sicer na ljubo štajerskim liberalcem.

* **Vsled različnih tožb** izjavljamo, da so bili vsi letaki in lepaki, ki so se za časa volilne dobe tiskali v naši tiskarni, predloženi državnemu pravdniku in politični oblasti.

* **Narodni svet.** Iz krogov naših poslancev se nam piše: Narodni svet za Spodnještajersko že po svojih pravih zatrjuje, da se ne bo pečal z vprašanji, ki posegajo v taktično postopanje posameznih strank. Vkljub temu je zadnjič dr. Kukovec v veliki skrbi za liberalno stranko predlagal tudi sklepanje o tem, kam naj vstopijo spodnještajerski poslanci. Sklenilo se je seveda, da morajo naši poslanci iti skupaj z liberalci v en klub. Bila sta pri seji navzoča tudi zastopnika Kmečke stranke, toda od stranke nista imela navodil, ker se je Kmečki zvezi zdel tak slučaj izključen. Liberalci so torej izrabili Narodni svet v svoje namene in v nadstrankarsko stališče Narodnega sveta sedaj ne more nihče več verjeti. Pripomnimo, da se dr. Korošec ni udeležil seje Narodnega sveta, ker je istočasno zborovala Slovenska kmečka zveza Sploh je vprašanje, ali se naj

dobi polstoletja, to pač vsakdo ve, tako da tega ni treba še posebej povdajati.

To so najvažnejši dogodki v naši čitalnici v prvi dobi; nato so sledila borna leta, dokler ni ozdravil zopet bolehnega društva dr. Dominkuš in pripravil poti v novo živahnejšo dobo.

Slovstveno delovanje in pisateljstvo.

Oglejmo si še enkrat slovstveno delovanje, darsi smo že navedli marsičesa. Slovenske knjige, ki se se razpečavale po Spodnjem Štajerskem, so bile precej redke prikazen, prave bele vrane. Ko so se začetkoma 19. stoletja začeli zavedati mariborski in okoliški rodoljubi, je oviralo njihovo delovanje tiskarstvo. Dali so tiskati knjige deloma v Gradcu pri Widmannstetovih dedičih ali pri Kienreichu; znana je posebno iz te dobe tudi Radgonska tiskarna Waitzingerjeva, ki je oskrbela mnogo slovenskega tiska.

Maribor je imel svojo tiskarno od l. 1795; osnoval jo je Korošec Franc Schütz, ki je pomagal urediti že l. 1771. nemško tiskarno v Lvovu in 1788. v Celju; 1791. si je uredil svojo tiskarno v Celju, s katero se je preselil 1792. v Ptuj in l. 1795. pa uredil prvo in za njega zadnjo tiskarno v Mariboru, kakor trdi tudi to v svojem življenjepisu, katerega je spisal sam na sliko l. 1806, ki visi v Kralikovi tiskarni.

Od njega je dobil tiskarno faktor Dunšek iz Konjic, ki jo je oddal l. 1817. Janžiču. Sin tega Janžiča je tiskal prve letnike „Slov. Gospodarja“ in „Slov. Naroda“; zlasti ta Janžič je oskrbel mnogo slovenskega tiska, dokler se ni ustanovila lastna slovenska tiskarna.

(Konec prihodnjic.)